

AD 54/26

LIMITE

CONF-ME 18

DOKUMENT O PRISTUPANJU

Predmet: ZAJEDNIČKO STAJALIŠTE EUROPSKE UNIJE
 – Poglavlje 8.: politika tržišnog natjecanja

ZAJEDNIČKO STAJALIŠTE EUROPSKE UNIJE

Pregovaračko poglavlje 8.: politika tržišnog natjecanja

Ovo stajalište Europske unije temelji se na njezinu općem stajalištu za Konferenciju o pristupanju s Crnom Gorom (AD 23/12 CONF-ME 2) i podliježe pregovaračkim načelima koja su u njemu potvrđena, a osobito sljedećem:

- mišljenjima bilo koje stranke o nekom pregovaračkom poglavlju ni na koji način neće se prejudicirati stajalište koje se može zauzeti o ostalim poglavljima;
- sporazumi, čak i oni djelomični, postignuti tijekom pregovora o poglavljima koja treba redom ispitati ne mogu se smatrati konačnima dok se ne postigne cjelokupan sporazum;
- kao i zahtjevima iz točaka 24., 28., 41. i 44. pregovaračkog okvira.

EU potiče Crnu Goru da nastavi postupak usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a, napominjući da do njezina pristupanja na snagu može stupiti dodatna pravna stečevina, osigura njezinu učinkovitu provedbu i izvršavanje te da prije pristupanja izradi politike i instrumente što bliže politikama i instrumentima EU-a.

EU prima na znanje da Crna Gora u svojim pregovaračkim stajalištima AD 8/19 CONF-ME 1 i AD 14/26 CONF-ME 11 prihvaća pravnu stečevinu iz poglavlja 8. koja je bila na snazi 1. travnja 2026. te da izjavljuje da će je biti spremna provesti do datum pristupanja Europskoj uniji.

Borba protiv monopola i spajanja

Kad je riječ o zakonodavnom okviru Crne Gore, EU smatra da je novim Zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja donesenim 2026. i provedbenim zakonodavstvom Crna Gora usklađena s člancima 101., 102. i 106. UFEU-a, Uredbom Vijeća (EZ) br. 1/2003, Direktivom (EU) 2019/1 i drugom pravnom stečevinom u području borbe protiv monopola i spajanja. Osim toga, Zakon o postupcima za naknadu štete zbog povrede tržišnog natjecanja, donesen 2026., usklađen je s Direktivom 2014/104/EU. Daljnje usklađivanje s primjenjivom pravnom stečevinom za instrumente za borbu protiv monopola i spajanja osigurava se donošenjem različitih sekundarnih zakonodavnih akata na temelju Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja. EU primjećuje da se novim Zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja odustaje od sustava odlučivanja Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja o pojedinačnim zahtjevima za izuzeće, u skladu s pravnom stečevinom EU-a u području zaštite tržišnog natjecanja. Zakonom se Agenciji za zaštitu tržišnog natjecanja daju i dostatne ovlasti da zahtijeva prestanak povrede, određuje privremene mjere i prihvaća obveze, kao i ovlasti za izricanje periodičnih sankcija i predlaganje iznosa novčanih kazni Sudu za prekršaje. Crna Gora treba nastaviti pratiti razvoj pravne stečevine i u skladu s time osigurati pravodobno usklađivanje te dodatno prilagoditi svoje zakonodavstvo, na primjer odredbama koje se mogu provesti tek nakon pristupanja EU-u (npr. odredbe o prekograničnoj suradnji na temelju Direktive (EU) 2019/1).

EU primjećuje da je kapacitet prekršajnih sudova tijekom godina ojačan i da su postupno ostvareni rezultati u pogledu djelotvornih i učinkovitih pravosudnih istraga u suradnji s Agencijom za zaštitu tržišnog natjecanja i daljnjih koraka u vezi s otkrivenim nepravilnostima, među ostalim, prema potrebi, izricanjem odvratajućih sankcija.

EU primjećuje da nadležna tijela u području politike tržišnog natjecanja, posebno Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, imaju dostatne administrativne kapacitete koji se temelje na sve većim godišnjim proračunima Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja. EU pozdravlja odlučne mjere Crne Gore u tom području, posebno zapošljavanje i osposobljavanje većeg broja službenika zaduženih za predmete. EU prima na znanje donošenje akcijskog plana za jačanje administrativnih kapaciteta u poglavlju 8. pregovora, kojim se pruža čvrst plan za daljnje zapošljavanje potrebnog osoblja Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja i resornih ministarstava, kao i povećanje osposobljavanja i proračunskih obveza do datuma pristupanja. Nadalje, EU pozdravlja uspostavljeni sustav osposobljavanja sudaca, među ostalim u suradnji s Centrom za osposobljavanje u sudstvu i državnom tužiteljstvu u Crnoj Gori.

Državna potpora

Kad je riječ o zakonodavnom okviru Crne Gore za državne potpore, EU smatra da su Zakon o kontroli državnih potpora koji su donesen 2025. i relevantno sekundarno zakonodavstvo usklađeni s člancima 107. i 108. UFEU-a i relevantnom pravnom stečevinom EU-a o državnim potporama. Zakonom se osigurava odgovarajući pravni status usklađivanja s pravnom stečevinom o državnim potporama, među ostalim u pogledu Pravilnika o popisu pravila o državnim potporama. Slično kao za borbu protiv monopola i spajanja, Crna Gora treba nastaviti pratiti razvoj pravne stečevine u području državnih potpora i u skladu s time osigurati pravodobno usklađivanje i daljnju prilagodbu svojeg zakonodavstva.

EU primjećuje da se Zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja predviđa operativna neovisnost tijela za državne potpore proširenjem mandata Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja na kontrolu državnih potpora.

EU pozdravlja činjenicu da je Crna Gora ojačala administrativne kapacitete Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja za kontrolu državnih potpora, posebno zapošljavanjem većeg broja službenika zaduženih za predmete. EU primjećuje postupno ostvarenje rezultata provedbe s naglaskom na *ex ante* prijave i nadzor, ukazujući na postupno poboljšani sustav kontrole državnih potpora i dobru svijest o davateljima državnih potpora, među središnjim i među lokalnim tijelima. EU također pozdravlja širok opseg aktivnosti koje organizira Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja s ciljem podizanja svijesti o davateljima državnih potpora i poduzećima, kao i napore uložene uspostavljanje kontakta u okviru sveučilišta s pravnim, ekonomskim i političkim fakultetima u pogledu tema tržišnog natjecanja i državnih potpora.

EU također pozdravlja uspostavljen i funkcionalan sustav *ex ante* kontrole i *ex post* nadzora državnih potpora u Crnoj Gori. EU primjećuje da nadležno tijelo, odnosno Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, može provesti procjenu spojivosti mjera potpore u složenim slučajevima i, prema potrebi, naložiti povrat nezakonite potpore. EU primjećuje da je Crna Gora pokazala postupno poboljšane i općenito zadovoljavajuće rezultate u provedbi u tom području te poziva Crnu Goru da nastavi ulagati napore te poboljšavati i ostvarivati rezultate u tom području.

S obzirom na posebne **istrage o državnim potporama** o potencijalno nespojivim potporama dodijeljenima u **sektoru zračnog prijevoza**, posebno društvu Montenegro Airlines, EU primjećuje da je Crna Gora u razdoblju od 2019. do 2024. po službenoj dužnosti provela četiri službene istrage o svim potencijalnim državnim potporama dodijeljenima od 2012. (uključujući Zakon o ulaganju u konsolidaciju i razvoj društva Montenegro Airlines iz 2019.) i izdala tri odluke o povratu nespojive državne potpore te o pitanjima povrata u kontekstu nesolventnosti. EU također pozdravlja činjenicu da je Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja poduzela inicijativu za dodatne mjere osim prvotnog zahtjeva u okviru mjerila za zatvaranje, npr. za istraživanje pitanja gospodarskog (dis)kontinuiteta između društva Montenegro Airlines i novog nacionalnog prijevoznika ToMontenegro i moguće državne potpore dodijeljene potonjem. EU smatra da je Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, putem navedenih istraga po službenoj dužnosti, pokrenula potrebne istrage i postupovne korake potrebne za taj referentni predmet. Iako razumije da stečajni postupci pred trgovačkim sudom mogu trajati dugo, EU poziva Crnu Goru da svakih šest mjeseci izvješćuje o razvoju događaja koji bi mogli dovesti do učinkovitog povrata nespojivih državnih potpora u tom predmetu, kao i o cijeloj procjeni koja se odnosi na gospodarski (dis)kontinuitet između društva Montenegro Airlines i novog nacionalnog prijevoznika ToMontenegro, među ostalim o mogućoj državnoj potpori dodijeljenoj potonjem.

U pogledu slučaja iz sektora aluminija, i to društva Kombinat Aluminijuma Podgorica (KAP), EU napominje da su imovinu tog društva 2014. preuzela društva „Politropus Alternative” d.o.o. Tivat i „Uniprom” d.o.o. Nikšić. U svojoj odluci od 11. ožujka 2016. nacionalno tijelo za kontrolu državne potpore zaključilo je da ne postoji gospodarski kontinuitet između društva KAP i novih vlasnika njegove imovine. Društvo Uniprom nastavilo je s radom talionice aluminija u manjoj mjeri, ali je zapravo prestalo s radom u prosincu 2021. EU prima na znanje ishod posebne procjene nacionalnog tijela za kontrolu državnih potpora prema kojem društvo Uniprom nije ostvarilo korist od nespojivih državnih potpora.

U pogledu slučaja u području prometne infrastrukture, i to autoceste Bar – Boljare, EU prima na znanje zaključke Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja o nepostojanju nespojive državne potpore za financiranje izgradnje dionica Smokovac – Mateševo i Mateševo – Andrijevića i komercijalno iskorištavanje dionica Bar – Boljare, posebno u vezi s državnim poduzećem „Monteput”.

Kad je riječ o općoj provedbi, EU pozdravlja rezultate Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja u utvrđivanju i istrazi slučajeva moguće nespojive potpore i daljnjem postupanju nakon njezina povrata. EU poziva Crnu Goru da nastavi propisno evidentirati spojive i nespojive državne potpore u posebnim registrima državnih potpora i godišnjim izvješćima o državnim potporama.

U pogledu državne potpore u sektorima poljoprivrede i ribarstva EU upućuje na zajednička stajališta Europske unije za poglavlje 11.: Poljoprivreda i ruralni razvoj (AD 22/25 CONF-ME 9/2) i poglavlje 13.: Ribarstvo (AD 21/25 CONF-ME 8/25).

U pogledu potpore koja je obuhvaćena područjem primjene ovog poglavlja, EU podsjeća na to da, u skladu s člankom 108. stavkom 1. UFEU-a, postojeće mjere potpore podliježu postupku preispitivanja u okviru kojeg Komisija može, u suradnji s državom članicom, predložiti izmjene postojeće mjere potpore, prema potrebi, kako bi se osigurala spojivost s unutarnjim tržištem.

U mjeri u kojoj Crna Gora želi da se mjere potpore koje su stupile na snagu prije datuma pristupanja i koje će se i dalje primjenjivati nakon datuma pristupanja smatraju postojećom potporom u smislu članka 108. stavka 1. UFEU-a, EU poziva Crnu Goru da sastavi popis takvih mjera potpore za koje Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja smatra da su u skladu s pravnom stečevinom te da taj popis proslijedi Komisiji na preispitivanje.

Popis sadržava sljedeće informacije koje se dostavljaju u propisnom obrascu za izvješćivanje koji priprema Komisija:

- sve mjere potpore (programi potpora i pojedinačne potpore) koje su i. stupile na snagu prije pristupanja i koje će se primjenjivati nakon pristupanja, ii. koje je ocijenila Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja i iii. za koje je Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdila da su u skladu s pravnom stečevinom EU-a,
- sve informacije koje su neophodne kako bi Komisija mogla ocijeniti spojivost mjera potpore s popisa.

Popis bi trebalo redovito ažurirati do dana pristupanja.

Potpore koja je uvrštena na popis i za koju Komisija nakon preispitivanja nije izrazila ozbiljne sumnje u pogledu spojivosti smatrat će se postojećom potporom nakon dana pristupanja.

EU obavješćuje Crnu Goru da će se mjere potpore koje su stupile na snagu više od deset godina prije dana pristupanja uvijek smatrati postojećom potporom.

Upućivanje na popis postojećih potpora i postupak njegove uspostave (takozvani „mehanizam postojećih potpora”) uvrstit će se u Ugovor o pristupanju.

Sve mjere državne potpore koje se primjenjuju i nakon dana pristupanja, a koje nisu utvrđene kao postojeće potpore u prethodno opisanom postupku, nakon pristupanja smatraju se novom potporom. Nakon pristupanja takve nove mjera potpore primjenjivat će se samo ako Crna Gora dostavi obavijest o njima u skladu s člankom 108. UFEU-a i Komisija utvrdi da su te mjere potpore spojive s unutarnjim tržištem.

Liberalizacija

EU prima na znanje da Crna Gora nema državne monopole komercijalne prirode, kako je predviđeno u članku 37. UFEU-a, te da se zakon o zaštiti tržišnog natjecanja i zakon o nadzoru državnih potpora primjenjuju na javna poduzeća ili poduzeća s posebnim ili isključivim pravima, osim ako bi se njihovom primjenom ometalo obavljanje aktivnosti od općeg gospodarskog interesa, a koji su povjereni u skladu s člankom 106. UFEU-a.

EU ističe da se dovršetkom navedenih zakonodavnih odredaba ispunjavaju zahtjevi iz mjerilâ za zatvaranje iz dokumenta AD 2/20 CONF-ME 1.

* * *

S obzirom na navedeno, EU napominje da trenutačno nisu potrebni daljnji pregovori o ovom poglavlju.

Praćenje napretka i posvećenosti Crne Gore u usklađivanju s pravnom stečevinom EU-a i njezinom provedbom nastavlja se do pristupanja Crne Gore. EU ističe da će posvetiti posebnu pozornost praćenju svih posebnih prethodno navedenih pitanja s ciljem osiguravanja potpune usklađenosti Crne Gore s pravnom stečevinom iz ovog poglavlja, kao i administrativnih kapaciteta za njezinu djelotvornu provedbu i izvršavanje. Posebnu pozornost treba posvetiti poveznicama između ovog poglavlja i drugih pregovaračkih poglavlja. Završna procjena usklađenosti zakonodavstva Crne Gore s pravnom stečevinom i njezine provedbe te ispunjavanja ostalih mjerila za zatvaranje poglavlja može se provesti tek u kasnijoj fazi pregovora. Uz sve informacije koje EU može zatražiti za potrebe pregovora o ovom poglavlju i koje treba dostaviti Konferenciji, EU poziva Crnu Goru da Vijeću za stabilizaciju i pridruživanje redovito dostavlja detaljne pisane informacije o napretku u provedbi pravne stečevine i u jačanju svojih administrativnih kapaciteta.

S obzirom na sve navedeno, EU će, prema potrebi, ponovno razmotriti ovo poglavlje u odgovarajućem trenutku.

EU prima na znanje da Crna Gora u svojim pregovaračkim stajalištima AD 8/19 CONF-ME 1 i AD 14/26 CONF-ME 11 prihvaća pravnu stečevinu iz poglavlja 8. kako je bila na snazi 1. travnja 2026. EU usto prima na znanje da Crna Gora izjavljuje da će nastaviti postupak usklađivanja s pravnom stečevinom i da će je biti spremna provesti do trenutka pristupanja Europskoj uniji.

Nadalje, EU podsjeća na to da bi između 1. travnja 2026. i dovršetka pregovora mogla nastati nova pravna stečevina.